

Näringsdepartementet

Svensk sjöfarts konkurrensförutsättningar (SOU 2010:73)

Bakgrund

Genom remiss den 29 oktober 2010 (N2010/6763/TE) har ILO-kommittén anmodats att yttra sig över utredningen Svensk sjöfarts konkurrensförutsättningar (SOU 2010:73). Utredningen är uppdelad i två delar, den första delen innehåller ett antal förslag till åtgärder för att stärka konkurrenskraften för svensk sjöfart, i den andra delen beaktas möjligheten att införa ett svenskt internationellt fartygsregister (SIS) (bilaga 2 till utredningen). Förslagen i den första delen förordas av utredningen medan utredningen anser att ett SIS inte bör införas. Ett SIS med önskad effekt skulle enligt utredningen kräva ändringar i svensk arbetsrätt som är av sådan karaktär att de strider mot internationella konventioner ratificerade av Sverige.

Förslagens förhållande till ILO-konventioner

Förslagen i den första delen av utredningen

De föreslagna åtgärderna syftar till att stärka konkurrensförutsättningarna för svenskflaggade fartyg för att behålla dagens storlek på den svenska handelsflottan.

ILO:s konventioner (nr 87), (nr 98) och (nr 154)

ILO:s konventioner (nr 87) angående föreningsfrihet och skydd för organisationsrätten och (nr 98) angående tillämpningen av principerna för organisationsrätten och den kollektiva förhandlingsrätten tillhör de åtta centrala rättighetskonventioner (kärnkonventionerna) som åsyftas i den av Internationella arbetskonferensen 1998 antagna deklaration om grundläggande principer och rättigheter i arbetslivet. Sverige ratificerade konventionerna (nr 87) och (nr 98) år 1949 respektive 1950 (prop. 1949:162 och 1950:188).

I ILO:s konvention (nr 87) definieras de grundläggande garantier som arbetstagare och arbetsgivare samt deras organisationer ska åtnjuta vad gäller föreningsfrihet och organisationsrätt.

Enligt ILO:s konvention (nr 98) ska åtgärder vidtas för att uppmuntra och främja utvecklandet och utnyttjandet i största möjliga omfattning av anordningar för frivilliga förhandlingar mellan arbetsgivare eller arbetsgivarorganisation, å ena sidan, och arbetstagarorganisationer, å andra sidan, i syfte att få till stånd en reglering av anställningsvillkoren genom kollektivavtal (art. 4).

De allmänna principer som anges i artikel 4 i ILO:s konvention (nr 98) betonas ytterligare i ILO:s konvention (nr 154) om främjande av kollektiva förhandlingar som ratificerades av Sverige 1982 (prop. 1981/1982:166). Konventionen är tillämplig på alla arbetsmarknadens områden (art. 1.1). Enligt artikel 5 i konventionen ska åtgärder vidtas för att främja kollektiva förhandlingar. Syftet med åtgärderna ska bl.a. vara att möjliggöra kollektiva förhandlingar för alla arbetsgivare och alla grupper av arbetstagare samt att successivt utsträcka kollektiva förhandlingar till alla frågor som rör bestämmandet av arbets- och anställningsvillkor och/eller reglering av relationerna mellan arbetsgivare och arbetstagare och/eller mellan dessas organisationer (art. 2 och art. 5). I konventionen anges vidare att åtgärder vidtagna i syfte att främja kollektiva förhandlingar inte får utformas så att de hindrar den kollektiva förhandlingsfriheten (art. 8).

Förslagen i utredningens första del innebär inte att arbetstagarnas grundläggande fackliga rättigheter eller förhandlingsfrihet påverkas. Förslagen kan därför inte anses strida mot ILO:s konventioner (nr 87), (nr 98) och (nr 154).

Utredningens andra del - frågan om att införa ett svenskt internationellt skeppsregister (SIS) – bilaga 2 till utredningen

Denna del i utredningen omfattar bl.a. frågan om att kollektivavtal ska gälla för arbete ombord på skepp som är registrerat i fartygsregistrets internationella skeppsdelen bara om det är särskilt angivet i kollektivavtalet. Kollektivavtalen ska, om de är ingångna av en svensk arbetstagarorganisation, vara ogiltiga i den mån de reglerar förhållanden för andra personer än de som har sin hemvist i Sverige eller som enligt EU-rätten eller andra internationella regleringar som Sverige är bundet av ska jämföras med personer som har sin hemvist i Sverige. Eftersom ingångna kollektivavtal gäller för alla arbetstagare innebär detta en begränsning av kollektivavtalens tillämplighet och därmed en begränsning av förhandlingsrätten. Det innebär också att gällande regler i ett kollektivavtal kan komma att upphävas. En sådan utformning av bestämmelserna om kollektivavtal strider därmed mot ILO:s konventioner (nr 87), (nr 98) och (154).

ILO:s konvention (nr 158)

ILO:s konvention (nr 158) om uppsägning av anställningsavtal på arbetsgivarens initiativ antogs 1982 och ratificerades av Sverige 1983 (prop1982/83:124). Av konventionens artikel 4 framgår att en arbetstagare inte får sägas upp om det inte finns ett giltigt skäl för uppsägning som beror på arbetstagarens duglighet eller uppförande eller som har sin grund i hänsynen till verksamhetens behöriga gång i företaget eller förvaltningen. Artikel 5 och 6 innehåller exempel på omständigheter som inte ska utgöra giltigt skäl för uppsägning.

Utredningens del avseende ett SIS omfattar även frågan om att arbetstagare som är anställd för arbete ombord på ett skepp, när det förs in i fartygsregistrets internationella skeppsdel, ska få sägas upp från sin anställning utan hinder av 7 § lagen (1982:80) om anställningsskydd (LAS). Enligt 7 § LAS ska en uppsägning från arbetsgivarens sida vara sakligt grundad.

En sådan bestämmelse innebär att det blir möjligt att säga upp en arbetstagare utan giltigt skäl för uppsägningen och strider därmed mot ILO:s konvention (nr 158).

ILO-kommitténs slutsats

ILO-kommittén beklagar att det i utredningen inte finns en fullständig genomgång och analys av förslagen i förhållande till Sveriges internationella åtaganden enligt ratificerade ILO-konventioner.

Förslagen i den första delen av utredningen

ILO-kommittén gör bedömningen att förslagen i utredningens första del som syftar till att stärka konkurrensförutsättningarna för svenskflaggade fartyg inte står i strid med Sveriges åtaganden enligt någon ILO-konvention ratificerad av Sverige.

Utredningens andra del - frågan om att införa ett svenskt internationellt skeppsregister (SIS) – bilaga 2 till utredningen

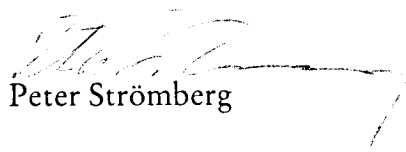
ILO-kommittén gör bedömningen att ett införande av ett SIS skulle stå i strid med Sveriges åtaganden enligt ILO:s konvention (nr 87), (nr 98), (nr 154) och (nr 158). ILO-kommittén delar utredningens slutsats att ett SIS inte bör införas.

Arbetstagar sidan har framfört att de stödjer förslaget till yttrande men att de vill lägga till följande text. ”Det är allmän kunskap att rätten att vidta fackliga stridsåtgärder numera intolkas i det skydd som konventionerna 87 och 98 ger. Dessa rättigheter gäller alla arbetstagare oberoende av deras nationalitet eller hemvist. Stater i det land där arbetet utförs måste erbjuda alla arbetstagare adekvat skydd enligt konvention 111 om förbud mot diskriminering, se artikel 1. I konsekvens med detta vill vi att i det sista avsnittet i förslaget till yttrande: ILO-kommittén gör bedömningen att en införande av ett SIS skulle

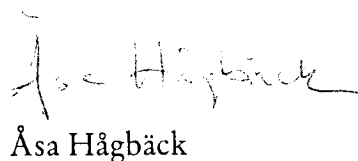
stå i strid med Sveriges åtaganden enligt ILO-konvention (nr 87), (nr 98), (nr 154), (nr 158) läggs till samt (nr 111)".

Svenskt Näringsliv har reserverat sig mot beslutet vad avser utredningens andra del.

I handläggningen av detta ärende har deltagit undertecknad ordförande och ledamöterna Hult, Middelman, Kovar, Söderlöf, Thapper samt ersättarna Schmidt, Jonsson och Grahl. Närvarande har varit ersättarna Eriksson, Frank och Roström, experterna Andersson, Samuelsson Apelgren och Rahm, adjungerade Eng Sjölund samt sekreteraren Hiljemark och undertecknad sekreterare.

Peter Strömberg

Åsa Hågbäck

Reservation

Majoriteten anser att den begränsning av ett kollektivavtals giltighet, och den uppsägningsmöjlighet, som skulle bli fallet om SIS införs strider mot ILO-konventionerna 87, 98, 154 respektive 158.

Svenskt Näringsliv delar inte majoritetens argumentation avseende SIS's förenlighet med de nämnda konventionerna.

Kommittén för ett alltför förenklat resonemang och argumentationen är inte övertygande. ILO-kommittén borde ha utfört en noggrannare analys av vad konventionerna skyddar innan en sådan slutsats kan dras.

Vid en sådan analys måste beaktas
att möjligheten för arbetstagare, svensk eller utländsk, att bilda - eller vara medlem i - en fackförening inte påverkas om SIS skulle införas,
att en fackförenings interna förhållanden inte skulle påverkas,
att ett införande av SIS inte skulle medföra krav på att arbetstagare, vare sig svensk eller utländsk, ska lämna sin fackförening,
att svenska fackliga organisationers möjlighet att förhandla och träffa kollektivavtal med svenska eller utländska rederier inte påverkas i sig av införandet av SIS,
att organisationernas handlingsutrymme påverkas beträffande vissa medlemmar men inte beträffande övriga,

att en uppsägning utan krav på saklig grund inte nödvändigtvis innebär att det saknas valid reason, kopplat till verksamhetens behöriga gång.

Att verkan av ett kollektivavtal lagenligt kan begränsas av andra fackliga organisationers agerande är inget nytt. De ändringar i medbestämmandelagen som skedde 1991, och som kallas Lex Britannia, innebär att svenska fackliga organisationer kan tränga undan ett existerande utländskt kollektivavtal ombord på ett utländskt fartyg till förmån för det egna kollektivavtalet. Det har inte gjorts gällande att detta förfarande, som innebär att den utländska fackliga organisationen förvägras rättigheter visavi sina medlemmar, skulle strida mot de tre förstnämnda konventionerna.

ILO-kommitténs analys av förhållandet mellan de aktuella ILO-konventionerna och verkningarna av SIS är bristfällig och borde ha gjorts utförligare. Mot denna bakgrund kan Svenskt Näringsliv inte ställa sig bakom majoritetens slutsats.

Stockholm, den 26 januari 2011

Svenskt Näringsliv